

УДК 343.35:331

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v5.2024.10>**О. Макаренко,**доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник
Науково-дослідної частини
Запорізького національного університету**Д. Арабаджиєв,**доктор політичних наук, професор,
начальник Науково-дослідної частини
Запорізького національного університету

ЛЕГАЛЬНІСТЬ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ І ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У СКЛАДІ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ

Постановка проблеми. Ухилення від оподаткування праці, відомої як «заробітна плата в конвертах» (англ. “envelop wages”), яка складається з незареєстрованих грошових надходжень до офіційної заробітної плати, та інші форми заниження доходів є широко поширеними явищами, задокументованими у різних країнах, включаючи країни колишнього СРСР, зокрема й країни Балтії, Угорщину, Туреччину, Аргентину, сектор самозайнятості США та інших [1, с. 1]. Цей тренд – неофіційного працевлаштування і/або формально-юридичного відображення у бухгалтерських документах заробітної плати нижчої, ніж фактично виплачувана заробітна плата, – стійкий для нерозвинених і/або транзитивних економік. Розвиток завжди спільне надбання нації, що відображається у розмірі накопичених фінансів, їхньому юридично збалансованому витрачанні і тому подібних публічно-правових феноменах. Більше цього, усі виміри розвитку онтологічно довгострокові, що елементарно простежується у складних еволюційних процесах астрономічного, фізичного, біологічного й, навіть, антропогенного світів. Порушення законів будь-якого з них неминуче означає колапс та інерцію руйнування, яка, одночасно, складає енергію тво-

рення нового, що заперечує попередню природу свого буття, наприклад, національного суверенітету.

Сегментованість ринків праці на формальний (“legally covered sector”) і неформальний (“legally uncovered sector”) сектори у країнах, що розвивається [2, с. 1, 10], гальмує їхній розвиток. Занижені пенсійні і податкові відрахування з таких заробітних плат не мають жодного відношення до майбутнього, яке корелює зі словом розвиток. Такого роду низькі платежі сучасності позбавляють ресурсів майбутнього для більшості, неодмінно гарантуючі цій більшості швидку і надійну фізичну смерть, оскільки економічно ця більшість для майбутнього вже не рахується, а саме: підприємцями, які занизили ці платежі, і публічною владою, яка це уможливила. Ці злочини, як і хабарництво, де один дає хабар, а інший його приймає, парні, оскільки підприємці їх вчиняють, а публічна влада дозволяє, імітуючи контроль над недопущенням цих злочинів. Переслідування підприємцем і/або публічним службовцем в окреслених взаємозв'язках приватного інтересу замість публічного інтересу, яким є інтерес кожного працюючого на заробітну плату, що дозволяє йому відтворення і розвиток (К. Маркс, Ф. Енгельс),

складає суть викривлення юридичного, корупційного, недоброчесного змісту, виправлення якого реально, хоча й досі не вирішене завдання антикорупційної політики для багатьох держав, зокрема й України.

Мета статті – розкрити легальність працевлаштування і заробітної плати у складі антикорупційного правового механізму

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження порушеної у цій статті проблеми засноване на численних працях вітчизняних і зарубіжних вчених, які розкрили низку економічних, правових, політологічних та інших вимірів трудових відносин, викривлення їхньої сутності феноменами «тіньової зайнятості», «офіційно занижених зарплат» тощо. Валланті Г., Джанфреда Г. дослідив неформальний сектор, регулювання та продуктивність в контексті тіньової зайнятості; Н. Гавуаль, А. Засова – ухилення від сплати податків на працю, підвищення мінімальної зарплати та зайнятості; О. А. Грішнова – детінізація оплати праці в контексті розвитку соціальної відповідальності в Україні; К. В. Дубич – фактори тінізації ринку праці України; О. В. Касьян – профспілки в Україні та за кордоном; М. Кіржецька, Ю. Кіржецький – вплив корупції на тіньовий ринок праці; Л. Остапенко – корупційні діяння в трудових відносинах; В. Д. Поліщук – детінізацію зайнятості як чинник забезпечення соціальної безпеки; С. В. П'ясецька-Устич – корупцію і тіньову економіку в системі соціально-економічних відносин суспільства; С. Сайсават – вплив мінімальної заробітної плати на зайнятості у подвійній економіці на прикладі Таїланду; С. Саркар – зайнятості на основі потреб і талантів людини; Сенд Б. В. – конструктивні перевірки когнітивних компонентів креативності; К. В. Смирна – вплив тіньової зайнятості на економічну безпеку держави; Ф. А. Цесарський – захисну функцію профспілок, форми її реалі-

зації; Д. Ю, Д. Сул Кім – невидимий вплив конфлікту тероризму, типу політичного режиму і тіньової економіки; та багато інших. Водночас порушені у цій статті питання залишилися недостатньо розкритими, що актуалізує їхнє дослідження.

Виклад основного змісту. В антикорупційному праві вже існує інститут протидії суміщенню посад і суміщництва робіт особами, які здійснюють публічно-владні повноваження. Юридично його основа простежується у піклуванні про ефективність праці таких осіб, винагороди за неї і/або уникнення їхнього конфлікту інтересів, зумовленого виконуваними на роботі за суміщництвом завданнями. Ідея цих вимог – уникати розпорошення енергії працівників публічної влади поза публічних інтересів і їхнього конфлікту інтересів на суміщуваних у приватному секторі економіки роботах – над-то вузька і поверхова, очевидна, як для контексту її генезису і реалізації. Реальність приватно-правових відносин щодо неформального працевлаштування на посади чи формального заниження їм заробітних плат виявляє, що трудове право суттєво ширше і глибше потребує описових, санкційних та інших правил антикорупційного права, який дозволить забезпечити права трудящих, виявивши свої охоронний, деліктний і захисний потенціали.

Поширеність політичної корупції в державному секторі, виконавчій, законодавчій і судовій владі один з головних серед інституційних факторів ескалації тіньової економіки [3, с. 764]. Номінально проблеми легальності працевлаштування і заробітної плати екзистенційні. Людина виживає і вкладається у соціальний прогрес за рахунок зароблених нею грошей. Відповідно про них треба згадати у правових документах стратегічного характеру для нації. Вади підприємств, які позбавляють працівників зароблених ними грошей і відрахувань до пенсійного фонду та

публічних бюджетів, а також публічних службовців, які це допускають, питання людських чеснот. Сукупно ці питання екзистенції працівників та їхніх сімей корелюють з чеснотами підприємців і публічних службовців у складних відносинах створення прибутку, фіскальної і бюджетної політики, соціального забезпечення. По суті це суть тернарної композиції економічних відносин нації, де створюється, накопичується і розподіляється капітал. Суперечності у цих відносинах не просто критичні, на кшталт претензій на публічну владу, справедливості і тому подібні соціальні цінності, проте вони ще й корупційновимірні. Рішення детерміноване капіталом і знаходиться часто за рахунок задоволення приватного інтересу, замість публічних потреб, наприклад, у практиках необлікованих доходів тіньової економіки. Претензії на незаслужені матеріальні блага і/або послуги також предмет хабарництва, розподілу їх на свою користь та інших видів корупції. У цьому зв'язку, зазначена проблема повинна згадуватися хоча б в антикорупційній стратегії. Чинна Антикорупційна стратегія 2021–2025 р. України не містить згадки про це. Більше цього, механізм забезпечення легального працевлаштування і офіційної фіксації реальної заробітної плати передбачає правові зв'язки з інститутами нейтралізації корупції, що виписані належним чином у законодавчих нормах.

Недобросовісність у бажанні підприємця хитрувати, обманювати з метою наживи, юридично не оформлюючи працівника на посаді чи формально-юридично не відображаючи реально надану заробітну плату. Вади, а не чесноти керують такими підприємцями. Єдину галузь правових норм, де концепти «добросовісність», «недобросовісність» функціонально ключові, складає антикорупційне право. Відповідно його присутність через ці концепти в інших галузях права має бути достатнім, щоб нейтралізувати дослі-

джувану проблему сукупними інструментами кримінального, податкового, пенсійного, інформаційного, трудового, комерційного права, як відносно власних громадян, так й стосовно апатридів, мігрантів. Наприклад, серед різних аутгруп (“outgroups”), сприйнятливих до участі в неформальній економічній діяльності та підприємництві (“shadow economy”, “informal economic activities”), ізоляції та маргіналізації, іммігранти в Нідерландах, іммігранти з Мозамбіку в Південній Африці, пакистанські іммігранти у Великобританії [3, с. 759–760]. Роль антикорупційних правил про легальність працевлаштування і заробітної плати є не просто сапліментарною до вже наявних норм в межах інших галузей права. Вони паритетні й забезпечують юридичний ефект спільною силою. Наприклад, Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III не містить спеціальних складів злочинів, якими порушуються вказані правила. Ці та інші види порушень трудових прав громадян охоплюються шістьма словами, останніми у гіпотезі ч. 1 ст. 172 «Грубе порушення законодавства про працю», а саме: «інше грубе порушення законодавства про працю». Ефект загальної і/або спеціальної превенції, покарання від цієї норми відносно досліджуваних нами правопорушень відсутній, адже неофіційні праця і зарплати у 2021 р. складала до 19,5% від загального ринку праці, а станом на 2024 р. – 35% [4; 5]. При цьому у жовтні 2024 р. Національний банк України (далі – НБУ) фіксує перехід з тіньової в офіційну зайнятість як вагому причину збільшення в Україні зайнятості вперше з 2022 р. [6], хоча за вересень 2024 р. є падіння податкових надходжень на понад 27% – 110 млрд грн проти серпневих майже 152 млрд грн [7].

Перехрещення предметів трудового і антикорупційного права з окреслених питань суть публічного інтересу. Держава регулює ринок

праці саме тому, що порушення трудових прав складає природну спокусу для підприємця, який такою працею користується. Елімінація держави з цього процесу повертає націю до проблем кінця XIX ст., коли було доведено, що можливість подальшого соціального прогресу прямо залежить від формально-юридичних визначення і фіксації, фактичного захисту права трудящих. Феномен профспілок, що з'явилися ще у 70–80 рр. XVIII ст. в Англії і наразі є традиційним для більшості країн світу інститутом із забезпечення інтересів працівників [8, с. 25], доказ історичного розгортання й ускладнення механізму юридичного забезпечення трудових прав громадян. Зміст захисної функції профспілок у комплексній діяльності на будь-якому організаційному рівні, спрямованій на попередження порушення трудових та соціально-економічних прав трудящих, їх відновлення та захист [9, с. 40]. Глобалізація ринків праці, фінансів, торгівлі, інформації та пов'язаних із ними сфер суспільного життя не залишила вибору для тих держав, які воліли б не перейматися правами трудящих. Такі держави не входять ані в топ-країн за індексами людського розвитку, верховенства права, інноваційного розвитку, ані в жодні інші рейтинги параметрів прогресу духовної і матеріальної сили.

Більше цього, публічний інтерес тут виявляються й через податкове право, оскільки заробітна плата оподатковується із офіційно відображеного підприємцем у документах розміру і працевлаштованих працівників. Нижчий, від фактично виплаченої, розмір винагороди за працю зменшує кількість податкових надходжень до публічних бюджетів чи взагалі виключає їх, якщо працівника юридично не оформили на посаді. Публічна сфера пенсійного права також зачіпається у цих відносинах, оскільки не відбуваються або занижуються відрахування із заробітної плати до державного/муніципального пенсійного фонду.

Відповідно приватний інтерес працюючого в окресленій частині стає приватним інтересом пенсіонерів та усіх інших, хто отримує фінансування з публічного бюджету і/або користується створеною за його кошти соціальною інфраструктурою – підготовленими в університетах фахівцями, захистом армії від зовнішнього ворога і поліції, дорогами. А усе, що більше інтересу однієї особи вже точно не є приватним, а тим більше коли такий інтерес порушує податкове, пенсійне, адміністративне право. Наприклад, у 2020 р. 36% працюючих українців отримували всю зарплату або її частину неофіційно, недонадходження до держбюджету та Пенсійного фонду через це на рівні близько 33 млрд доларів США на рік [10].

Викривлення фіскального перерозподілу негативно впливає на основні компоненти соціальної безпеки та управління, включаючи поширення бідності, збереження неефективної структури витрат [3, с. 752]. Фіскальні ініціативи парламенту, які не відповідають податковим і ринковим спроможностям підприємців, загрожують цій безпеці – стану розвитку нації, за якого забезпечується захист життєво важливих соціальних інтересів людини, гарантується висока якість життя і розвиток людського потенціалу та збереження цілісності соціальної системи шляхом взаємодії її структурних складових і реалізації комплексу заходів соціальноорієнтованої державної політики відповідно до прогресивних суспільних потреб в усіх сферах життєдіяльності та на всіх рівнях національної безпеки [11, с. 203–204]. Визначення ступенів суб'єктивності і об'єктивності податкового навантаження і фактичних спроможностей підприємців відносно оплати праці та оформлення їхніх працівників вимагає конкретизації за галузями, секторами економіки, регіонами, місцевостями ведення бізнесу й навіть за окремими підприємствами. Це мова

про баланс і виваженість законодавчих вимог, про одночасне верховенство права як працівників і підприємців, так й іншої частини суспільства, представлене публічною владою в її податкових ініціативах. Чим більше фіскальна політика відповідає природі правових відносин, тим більша відповідальність підприємців за легальні працевлаштування і заробітні плати, й навпаки. Відповідно фокус антикорупційного права, в частині усунення корупційних викривлень цих прав трудящих, зміщується у бік тих, хто ці викривлення створив, проявивши своє нерозуміння природи правових відносин, жадібність і/або інші вади: парламент, підприємців чи на обидві сторони. Частково це питання могло б вирішуватися в межах існуючого інституту антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, але для цього спершу треба, що поняттям корупції охоплювалися порушення легального працевлаштування і заробітної плати внаслідок виявлення недоброчесності; по-друге, треба збалансувати відповідальність між тими, хто ухвалив законодавчий акт, який неможливо виконати з об'єктивних причин, і тими, хто не виконує законодавчі акти внаслідок вад своєї природи; по-третє, необхідно, щоб науково обґрунтовані висновки враховувались повністю під час проектування законодавчих актів. Наприклад, у висновку на проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» № 11416-д від 30.08.2024 Головне науково-експертне управління апарату Верховної Ради України наголосило, що у поданих до проекту супровідних документах відсутні обґрунтування основних його положень та очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування закону після його прийняття, що передбачено вимогами п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 91 Регламенту парламенту, зокрема, щодо:

пропонованих елементів податків та зборів (платник податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; податковий період тощо) та їх впливу на соціальну та економічну ситуацію в Україні (економічне зростання; інфляція; стабільність банківської системи; доходи платників податків; вплив на конкурентоздатність національної економіки; тінізацію економіки; зайнятість населення; відтік робочої сили за кордон; перспективи (та обсяги) бюджетних надходжень у майбутніх періодах тощо); неможливості забезпечення додаткових бюджетних надходжень за рахунок інших джерел [12, с. 3].

В деяких випадках інституції можуть впливати на результати діяльності фірм також у протилежний спосіб: вони можуть стимулювати рішення компаній працювати поза ними. Подвійний вимір інституцій – хороші правила, що сприяють здоровому економічному середовищу, з одного боку, і погано сформовані або неефективні правила, що сприяють недотриманню, з іншого – допомагає пояснити неоднорідне ставлення фірм до неформального сектора [13, с. 1383]. Викривлення податкового права у розмірах податкових ставок верифікуються об'єктивною, але не суб'єктивною, неспроможністю роботодавців і/або працівників їх сплачувати, оскільки інакше у підприємств відбувається втрата конкурентних переваг на ринку, а працівники втрачають можливість відновлюватись і розвиватися. Об'єктивна неспроможність означає, що підприємець доклав максимум й усіх можливих у конкретному соціальному контексті зусиль для конкурентоспроможності свого бізнесу: скористався доступними консультантами з потрібних питань, був обачним і відповідальним у витратах тощо. Суб'єктивна втрата конкурентоспроможності означає недбалість у тратах, управлінні, розвитку бізнесу тощо. Фінансова топ-корупція по відношенню до заробітних

плат, що змусить працівників самим виступати ініціаторами заниження розміру їхньої заробітної плати, стане будь-яка примусова форма вилучення у них доходу – через покладання обов’язку купувати облигації держави на відсоток від заробітної плати і/або відсоток виплат по ним, який зменшує й без того низький дохід найманого працівника, веде його ще швидше, ніж неофіційні виплати від роботодавця, до зубожіння. Доброчесним і правовим у цьому варіанті фінансово-трудова відносин є тільки стимулювання до такої купівлі через виплату відсотку з прив’язкою до валют економічно потужних країн.

Застосування методу декомпозиції для систематизації причин та наслідків тіньової зайнятості, з огляду на сучасні тенденції [11, с. 203], і дослідження епістеміологічних основ знань про «нелегальність» працевлаштування і заробітної плати», дозволило врахувати результати синергії, специфіки й багатомірності вияву цих концептів [14, с. 6, 19], зокрема, порівнюючи ці правопорушення із хабарництвом чи іншим класичним корупційним діянням, за критерієм наслідків, де усі вони шкодять публічному інтересу для власної вигоди. Утім, на відміну від таких діянь, у досліджуваній моделі роботодавець і/або працівник не мають публічно-владних повноважень, окрім перверсії глибинних корупційних практик, де у публічно-правовій сфері не оформлюють трудові відносини чи покладають виконання роботи за інших осіб, які призначені на посади (“appointment to a position”) внаслідок корупційних зобов’язань перед роботодавцем і/або спорідненості (“kinship”) в межах корупційних феноменів непотизму/фаворитизму [15, с. 158]. При цьому винагорода виплачується саме цим особам, а не тому, хто за них цю роботу виконав. Відповідно публічно-владні повноваження серед ознак корупційності досліджуваних феноменів присутні тільки опосеред-

ковано: 1) через предикатний злочин, законотворчу і/або правозастосовну диверсію – сутнісно неправомірні діяння публічної влади, які зумовили ці злочини і/або сприяли їхньому існуванню; 2) діяння органів публічного контролю, які не усунули порушення прав трудящих й, відповідно, негативний вплив цього на публічний інтерес. Вади цих варіантів викривлень публічно-владних повноважень сукупно з корелюючими із ними недоброчесністю і глибинною шкодою публічному інтересу (ухиленням від сплати податків тощо) у правових відносинах щонайменше трудових, податкових, соціального забезпечення, чесної економічної конкуренції, на тлі неефективності деліктних норм кримінального, адміністративного та інших галузей права виявляють композицію корупційного складу правопорушення, яке долається правоохоронною силою антикорупційного права у спільній дії з деліктними галузями права як єдиний правовий механізм.

Висновки. Отже, легальність працевлаштування і заробітної плати у складі антикорупційного правового механізму являє собою стан правових відносин, що досягається примусовою силою системи норм кримінального, адміністративного, податкового і пенсійного, трудового законодавства, яка спрямована на нейтралізацію недоброчесних дій роботодавця зі споживання фінансових та інших ресурсів, створених працею його фактичного працівника і належні йому в частині юридичного формального визначення розміру заробітної плати та інших законодавчо гарантованих фінансових ресурсів, детермінованих фактом такого визначення і офіційного працевлаштування. Юридичним ядром цих відносин є модель атрибуції системи правил, що визначають формально-юридичний баланс інтересів роботодавця і працівника, а також їхніх сукупних інтересів з публічним інтересом та варіантами його репрезентації публічною владою.

Інтерференція корупційного концепту до вказаних галузей права зумовлена рівнем викривлення правового змісту регульованих ними соціальних відносин – трудових, податкових, управлінських, а також пенсійного, медичного та іншого соціального забезпечення. Феномени ухилення роботодавців від формально-юридичного оформлення працівника на посаді і/або його фактичного розміру заробітної плати, його масштаб за межами 10% і довготривалість доказ досягнення цього рівня. За цих умов формально спостерігається дисфункція законодавства відповідних профілів – праці, податків, соціального забезпечення. Публічний інтерес не просто порушується внаслідок недобросовісності роботодавців і для задоволення їхніх приватних інтересів, а йому вже загрожує важко контролювана й негативна тенденція втрат фінансових, економічних та соціальних спроможностей нації. Відповідно кількість правопорушень з цих питань, які онтологічно є предметом права трудового, податкового і соціального забезпечення, перейшла у якість корупційного змісту. Частиною міграційного й адміністративного права антикорупційні норми стають у контексті вирішення зазначених питань там, де є свавілля відносно мігрантів, тіньова економіка перевищує 15% і/або суттєвий відсоток населення за межею бідності.

Зазначене профільне законодавство вимагає посилення через жорсткість антикорупційного права, яке спеціалізується як на хабарництві, незаконному збагаченні, фаворизмі та інших класичних композиціях корупції, що у чистому вигляді руйнує публічний інтерес, так й на некласичних, де відбувається руйнування публічного інтересу і/або накопичується суттєвий обсяг негативних ризиків для нього, внаслідок синергії масштабних, довготривалих і/або інших соціально резонансних порушень приватних інтересів пра-

цівників. Складність прогнозів і/або контролю втрат від синергії такого типу ще й у тому, що її основу складають ємні економічні і основоположні для життя нації галузі права – трудове, податкове, соціального забезпечення. В межах їхніх вимог відбувається головне – матеріальні блага відтворюються і вдосконалюються, накопичуються і розподіляються. Дисфункція у цьому, означає функціонал у неправовому, зокрема кримінальному вимірі соціальних відносин, що прямо загрожує національній безпеці, адже позбавляє її основи – фінансів та економічного розвитку.

Для країн топ-20 у рейтингу забезпечення верховенства права і свободи від корупції чисті й відносно однорідні порушення публічного інтересу, що вчиняються суб'єктами публічно-владних повноважень для задоволення власних приватних інтересів, у цілому вичерпують зміст предмету регулювання антикорупційного права. Країни, які обіймають нижчі позиції у цих рейтингах, зацікавлені нейтралізувати не тільки цей тип корупції, але його наслідки та породжені ним неоднорідні композиції складів корупційних правопорушень у вигляді одночасного викривлення роботодавцями юридичних вимог соціального забезпечення, трудового і податкового законодавства, що виражені у нелегальних працевлаштуванні і заробітній платі. Матеріалізація реакції на ці викривлення відбувається у доповненнях норм кримінального кодексу, а саме: корупційним порушенням трудового, податкового законодавства і права соціального забезпечення з боку роботодавця є «відсутність передбаченої законодавчими вимогами формально-юридичної фіксації факту працевлаштування і/або розміру заробітної плати працівника». Посадова особа публічної влади, яка відповідальна за контроль над дотриманням роботодавцями цієї законодавчої норми, вчиняє адміністративне корупційне діяння, якщо не вжила

передбачені законом заходи реагування на це порушення, вжила не усі з цих заходів і/або несвоєчасно їх застосувала. Склад кримінального правопорушення такі діяння утворюють, якщо вони стосуються будь-якого виду письмових авторизованих повідомлень про такі порушення роботодавців від щонайменше 10 людей, якщо це призвело до тяжких наслідків. Ці гіпотези кримінально-правової норми доцільно розмістити окремими частинами у статтях кримінального кодексу, які присвячені службовій недбалості і зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права. Відповідно кримінальний склад, як службові і диверсійні, спрямовані проти національної безпеки, злочини, утворюють податкові і/або фінансові рішення, що призводять до зубожіння найманих працівників, втрати ними гарантованих конституцією можливостей для відтворення і/або розвитку, й, відповідно, економічної безпеки нації, яка утворюється із задоволення економічних інтересів її членів. Строк такої інтерференції антикорупційного права до формування сталої юридичної практики і традиції легалізації роботодавцями роботи і розмірів заробітних плат їх працівників. Одним з маркерів цього стане перебування країни у першій двадцятці країн згаданих вище рейтингів.

У статті досліджено легальність працевлаштування і заробітної плати у складі антикорупційного правового механізму. Визначено, ці феномени як стан правових відносин, що досягається примусовою силою системи норм кримінального, адміністративного, податкового і пенсійного, трудового законодавства, яка спрямована на нейтралізацію недобросовісних дій роботодавця зі споживання фінансових та інших ресурсів, створених працею його фактичного працівника і належні

йому в частині юридичного формального визначення розміру заробітної плати та інших законодавчо гарантованих фінансових ресурсів, детермінованих фактом такого визначення і офіційного працевлаштування. Інтерференція корупційного концепту до вказаних галузей права зумовлена рівнем викривлення правового змісту регульованих ними відносин – трудових, податкових, управлінських, а також пенсійного, медичного та іншого соціального забезпечення. Встановлено, що зазначене профільне законодавство вимагає посилення через жорсткість антикорупційного права, яке спеціалізується як на класичних композиціях корупції, що у чистому вигляді руйнує публічний інтерес, так й на некласичних, де відбувається руйнування публічного інтересу чи формування негативних ризиків для нього, внаслідок синергії соціально резонансних порушень приватних інтересів працівників.

Підсумовано, що для першої двадцятки країн у рейтингу забезпечення верховенства права і свободи від корупції чисті й відносно однорідні порушення публічного інтересу, що вчиняються суб'єктами публічно-владних повноважень для задоволення власних приватних інтересів, у цілому вичерпують зміст предмету регулювання антикорупційного права. Країни, які обіймають нижчі позиції у цих рейтингах, зацікавлені нейтралізувати неоднорідні композиції складів корупційних правопорушень у вигляді одночасного викривлення роботодавцями юридичних вимог соціального забезпечення, трудового і податкового законодавства, що виражені у нелегальних працевлаштуванні і заробітній платі. Матеріалізація реакції на ці викривлення відбувається у доповненнях норм кримінального кодексу, а саме: корупційним пору-

шенням трудового, податкового законодавства і права соціального забезпечення з боку роботодавця є «відсутність передбаченої законодавчими вимогами формально-юридичної фіксації факту працевлаштування і/або розміру заробітної плати працівника». Посадова особа публічної влади, яка відповідальна за контроль над дотриманням роботодавцями цієї норми, вчиняє адміністративне корупційне діяння, якщо не вжила передбачені законом заходи реагування.

Ключові слова: зайнятість, заробітна плата, корупція, податкове право, праця, публічний інтерес, трудове право, фінанси.

Макаренко О., Arabadzhyiev D. Legality of employment and wages within the anti-corruption legal mechanism

The article reveals the legality of employment and wages as part of an anti-corruption legal mechanism. It identifies these phenomena as the legal status of relations achieved through the enforcement power of criminal, administrative, tax, pension, and labor law norms aimed at neutralizing the employer's dishonest actions in exploiting financial and other resources generated by the labor of their actual employee. These resources are formally defined by law and tied to official employment. The corruption-related influence on these areas of law results in distortions of labor, tax, managerial, pension, medical, and social security relations.

The article establishes that sector-specific legislation requires reinforcement through stricter anti-corruption laws addressing both classic and non-classic forms of corruption, which damage public interests or carry substantial negative risks for them. Such risks often arise from significant, long-term, and socially impactful violations of employees' private interests.

It is summarized that for the top twenty countries in the rule of law and freedom from corruption rankings, public interest violations by public officials serving personal interests generally encapsulate the content regulated by anti-corruption laws. Countries ranking lower in these indices are interested in neutralizing not only this type of corruption but also its effects, which manifest in diverse forms of corruption offenses, including the distortion of legal requirements for social security, labor, and tax laws, represented by illegal employment and wages. Legislative responses to these distortions are reflected in amendments to the criminal code, specifically designating corruption violations of labor, tax, and social security laws by employers as the "absence of legally required formal employment and/or wage documentation for an employee." A public official responsible for ensuring employer compliance with these regulations commits an administrative corruption offense if they fail to take legally mandated corrective actions, fail to take all necessary actions, or delay their implementation. These acts constitute a criminal offense if they involve authorized written reports of such employer violations from at least ten individuals, if they resulting in serious bodily injury, death, or other severe consequences. These hypotheses of criminal law norms should be included as separate parts within articles of the Criminal Code addressing official negligence and abuse of power by an official of a private legal entity. Accordingly, the criminal composition of official and/or subversive crimes directed against national security includes tax and/or financial decisions that lead to the impoverishment of employees and the loss of constitutionally guaranteed opportunities. These opportunities form the basis for their reproduction and/or development, and, consequently,

the economic security of the nation, which is built upon the fulfillment of its members' economic interests.

Key words: employment, wages, corruption, tax law, labor, public interest, labor law, finance.

Література

1. Gavoille N., Zasova A. *What We Pay in the Shadow: Labor Tax Evasion, Minimum Wage Hike and Employment*. *Journal of Public Economics*. 2023. Vol. 228. P. 1–24. doi.org/10.1016/j.jpubeco.2023.105027

2. Saisawat S. *Employment effects of minimum wages in a dual economy: Evidence from Thailand*. *Journal of Development Economics*. 2024. Vol. 168. P. 1–16. doi: 10.1016/j.jdeveco.2023.103213

3. Yoo D., Sul Kim D. *The Invisible Impact of Conflict: A Study of Terrorism, Regime Type, and the Shadow Economy*. *International Interactions*. 2024. Vol. 50. # 5. P. 750–779. doi: 10.1080/03050629.2024.2374364

4. Неформально зайняте населення за статтю, типом місцевості та статусом зайнятості у 2021. Держ. служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/obstezhennya-robochoyi-suly-0>

5. Підвищення податків «заднім числом» збільшить зарплатну міньв Україні на 10%. Advanter Group. 12.10.2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/10/12/720501/>

6. Інфляційний звіт НБУ: схвалено рішенням Правління НБУ 31.10.2024 р. №-392рш. 56 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q4.pdf?v=9

7. Інформація щодо надходжень податків і зборів, платежів контроль за справлянням яких покладено на органи ДПС станом за серпень і вересень 2024 р. URL: [*podatkiv-i-zboriv--obovuaz/nadhodjennya-podatki-i-zboriv/*

8. Касьян О. В. Профспілки в Україні та за кордоном: історичний досвід, сучасний стан і перспективи. *Історія, сучасний стан та перспективи профспілкового руху у світі* : Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 26.04.2018. Київ : Четверта хвиля, 2018. 96 с.

9. Цесарський Ф. А. *Захисна функція профспілок, форми її реалізації*: дис. на здобуття наук. ступ. к. ю. н. : 12.00.05. Харків, 2004. 200 с.

10. НБУ розпочав боротьбу із зарплатами «у конвертах»: як зміняться «сірі» виплати. 04.07.2023. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/07/04/108375710/>

11. Поліщук В. Д. *Детінізація зайнятості як чинник забезпечення соціальної безпеки* : дис. на здобуття ступеня доктора філософії : 051 «Економіка». Львів. 2023. 257 с.

12. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» № 16/03-2024/2014-06 від 16.09.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44809>

13. Vallanti G., Gianfreda G. *Informality, regulation and productivity: do small firms escape EPL through shadow employment?* *Small Business Economics*. 2021. Vol. 57\(3\). P. 1383–1412. doi: 10.1007/s11187-020-00353-9

14. Sand B. V. *Toward a definition of creativity: construct validation of the cognitive components of creativity* : diss. of degree achieved doctor in educ. psychology. Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University. Lubbock. 2002. 145 p.

15. Sarkar S. *Need-Based Employment*. *Boston College Law Review*. 2023. Vol. 64. Iss. 1. P. 119–178. doi.org/10.2139/ssrn.4198553](https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-</p>
</div>
<div data-bbox=)